

un destin literar complex: poet, publicist, traducător, scenarist

Alexandru Andrițoiu (n. 8 oct. 1929, Vașcău, jud. Bihor, d. 1 oct. 1996, București) este un autor cu o bogată activitate literară, fiind poet, publicist, traducător și scenarist. A urmat școala primară la Vașcău, apoi, la Beiuș, a urmat cursurile Liceului Samuil Vulcan (absolvit în 1948). S-a înscris în 1949 la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj, iar, după doi ani, în 1951, va urma Școala de Literatură Mihai Eminescu din București, poetul făcând parte din prima generație de absolvenți, după care va lucra în redacția mai multor reviste: Gazeta literară, Luceafărul, Contemporanul etc.

Debutul în presă a avut loc în anul 1949, la ziarul Lupta Ardealului din Cluj. Primul vol. de versuri a fost publicat în 1953, În Țara Moșilor se face ziuă (Premiul de Stat în 1954). Alte volume de poezii: Dragoste și ură - 1957, Porțile de aur - 1958, Cartea de lângă inimă - 1959, File de cronică - 1962, Constelația lirei - 1963, Vârful cu dor - 1964, Simetrii - 1970, Euritmii - 1972, Aur - 1974, Pe drumul meu (volum antologic) - 1974, Poeme noi - 1984 etc.

De asemenea, încă din 1959, Al. Andrițoiu a realizat traduceri de versuri din alte limbi, poetul considerând că munca de traducere e o activitate creativă (Flacăra, nr. 37/15.09.1989). A tradus (singur sau în colaborare) din lirica rusă, greacă, latină, vietnameză, maghiară, bulgară etc.: Iosif Utkin - Versuri, Din lirica latină, Din lirica elină, Antologia literaturii maghiare, Versuri - Al. S. Pușkin, Versuri - N. Zidarov, Antologie de poezie canadiană de limbă franceză, Antologie de poezie vietnameză clasică și contemporană, Poemele franceze - Rainer Maria Rilke, Antologie de poezie chineză modernă și contemporană etc.

Între 1965 și 1990, Al. Andrițoiu a condus revista Familia din Oradea, fiind un redactor-șef implicat, acesta declarând: Sunt fericit că particip, cu energia și cu inima, la ctitorirea unei reviste de cultură pe tărâmurile mele natale (Viorica Popa, Limbajul poetic în opera lui Alexandru Andrițoiu, Oradea, 2014, p. 10). În activitatea de la Familia, promovarea tinerilor a fost o preocupare constantă: Mi-a plăcut întotdeauna să încurajez tineretul din toate domeniile. Dovadă revista Familia (Orizont nr. 32/08.09.1974). Paginile revistei au fost deschise pentru foarte mulți scriitori, consacrați și debutanți. Lista celor care au publicat în paginile revistei (poezii, traduceri, eseuri, critică literară etc.) este foarte bogată, printre care: Nicolae Balotă, I. Negoitescu, Radu Stanca, Petre Țuțea, Mihai Șora etc.

Despre revista Familia și despre statutul său de gazetar, Al. Andrițoiu mărturisea, în Flacăra nr. 37 din 15.09.1989: Dacă opera mea, bruma mea de operă, este justificarea mea beletristică, revista Familia este justificarea mea gazetărească, de vechi și bătrân gazetar. Vreau să vă spun un secret care e al inimii mele: dacă nu scriu un articol, dacă nu citesc o pagină din revista mea, dacă nu-mi aduc un colaborator nou, dacă n-am această tresărire gazetărească, parcă n-aș exista., la acel moment declarând, de asemenea, că Eu astăzi mă consider un credincios gazetar, iar în timpul liber poet, evidențiind implicarea sa ca redactor-șef al revistei Familia.

Volumele lui Al. Andrițoiu au fost apreciate la apariția lor. Astfel, în presa vremii au apărut articole ce semnalau, prezentau și analizau volumele apărute. În Flacăra nr. 3 din 01.02.1954, S. Damian scria: Volumul de debut al lui Alexandru Andrițoiu îndreptățește speranța că autorul se va impune în lirica noastră ca un poet autentic, cu timbrul său specific, original. După apariția volumului Dragoste și ură - 1957, în România liberă din 02.06.1957, Boris Buzilă scria: Alexandru Andrițoiu și-a format un limbaj poetic specific, și-a statornicit anume mijloace de expresie, un univers de limbă și de

imagini care ne permit să-l distingem în rândul confrăților săi.

După apariția vol. *Vârful cu dor*, în *Orizont* nr. 10 din 01.10.1965, Anghel Dumbrăveanu îl considera drept o continuare mai egală și mai solid întemeiată a volumului *Constelația lirei*, acesta fiind o reușită a lui Al. Andrițoiu și a poeziei de la vremea respectivă, poetului fiindu-i remarcată originalitatea (poet de originalitate frapantă). În lucrarea *Scriitori români de azi*, IV, Eugen Simion identifică anumite influențe lirice, evidențiind două filiații: una ardelenescă (prin Beniuc), alta mai îndepărtată, parnasiană și simbolistă (de la Macedonski la Radu Stanca). În versurile din primele volume până la *File de cronică* din 1962, E. Simion apreciază că ascendența ardelenescă este evidentă, menționând că: După 1960, Andrițoiu și-a schimbat într-o oarecare măsură modul de a scrie (...), precum și faptul că poetul merge, întâi, spre o lirică sentimentală și livrescă (*Constelația lirei*, 1963), se fixează, apoi, într-o poezie neoclasică. Vol.

Poeme noi (1984), este apreciat de către E. Simion ca fiind cartea (după *Constelația lirei*) cea mai bună a lui Alexandru Andrițoiu, prin evidențierea faptului că au fost eliminate de către autor toate versurile de circumstanță, precum și prin faptul că poetul își manifestă talentul elegiac, deschis spre clasicități. Dintre teme abordate în vol. *Poeme noi*, E. Simion insistă pe cea a iubirii și a timpului. Întreaga creație a poetului se organizează sub forma unui univers liric în care regăsim și tema istoriei, poetul declarând la adresa scriitorilor ardeleni: Noi, ardelenii, venim cu un sentiment acut al istoriei (*Flacăra* nr. 40/7.X.1976), iar, în legătură cu poezia patriotică, mărturisind: poezia patriotică este o speță aidoma poeziei de dragoste, a elegiei etc. (*Orizont* nr. 32/09.08.1974).

Prezentă în creația poetului este și tema naturii (*Autumnală*, *La ape*, *Plajă* etc.), predominând preocuparea de a surprinde interioarele și peisajele, despre care criticul Alex Ștefănescu nota: Peisajul din poezia lui Alexandru Andrițoiu este integral amenajat (*Istoria literaturii române contemporane*). De asemenea, acesta a scris un articol despre Al. Andrițoiu, publicat în *România literară* din 09.07.2002, în care îl apreciază ca fiind bun cunoscător de poezie, evidențiind prezența unor rime rare, menționând: podgoria/ Horia, ascute-le/ ciutele, flancul/ Iancul, minei/ cine-i. La acestea se pot adăuga și alte versuri în care sunt incluse nume proprii pentru care poetul găsește interesante și originale rime: sigilii/ Sicilii, cer/ Voltaire, efluvii/ Vezuvii, inimii/ Rimini etc.

**IURIE DARIE:
«ȘI SHAKESPEARE
A SCRIS
PENTRU
ACTORI
ȘI NU
A FOST
PREA RĂU»**

SUBTERANUL

IURIE DARIE: «LA ORA ACTUALĂ PENTRU MINE NICI NU TRECE ÎNAINȚA FILMULUI.»

«Subteranul» și-a întrerupt un timp filmările pentru că a plouat. Pe urmă s-a așteptat construirea unei sonde special ridicată pentru filmare. Pentru regizor și scenarist așteptarea n-a fost în gol. S-a lucrat la scenariu, la dialog și, lucrându-se, s-au conturat fațete noi ale materialului. Pentru «binele» filmului deci, așteptarea n-a fost în gol. Cei care n-au profitat de pe urma acestui bine au fost însă actorii. Mai ales interpretul principal. Când începi să filmezi, filmezi zece nopți la rând și te oprești nu se știe pentru câtă vreme, eroul din tine te părăsește, îți pleacă și rămii persoană civilă, cu nervi și mai ales cu o senzație de inutilitate. Nervii lui Iurie Darie — interpretul principal al filmului — erau însoțiți de simbet, pentru că nu degeaba a fost el ani de-a rândul june prim.

IURIE DARIE — La ora actuală, pentru mine nimic nu trece înaintea filmului. Nimic. Nici măcar familia. Poate pentru asta o întrerupere are darul să mă scoată din fire. Poate sînt și niște idei mai vechi. Am demult sentimentul că nu sînt utilizat acolo unde trebuie. Am senzația că-mi irosesc timpul în gol, pentru că în loc să fac patru filme pe an, dintre care unul să fie excelent, fac unul singur...

REP. — Astea sînt condițiile cinematografiei noastre, 16 filme pe an...

IURIE DARIE — E adevărat, dar e la fel de adevărat că așa putea să am încă de pe acum scenariul filmului pe care îl voi turna peste doi ani. Să am la ce mă gândi. Să nu stau. Interior, să nu stau. Aproape fără excepție însă rolul mi se dă cu puțin înaintea filmării. Deci, chiar multă vreme după ce scenariul a fost scris și filmul a intrat în producție.

REP. — Asta înseamnă poate că regizorii se hotărăsc greu în ceea ce privește distribuția. Credeți că ar trebui scris

**IN APĂRAREA
COPIILĂRIEI**

CINE VA DESCHIDE USA

ALEXANDRU ANDRIȚOIU ȘI NICOLAE ȘTEFĂNESCU: «LOCUL SCENARISTULUI ESTE PE PLATOU, DE FILMARE.»

«Cine va deschide usa» este povestea unui băiat — a unui mic geniu, cum spun autorii — un adolescent de fapt, care trăind între o mamă neînțelegătoare și un tată violent, își caută viata în afara familiei și cade sub raza de influență a unor infractori. De aici, casa de corecție — trei ani — confruntarea cu tine însuși, eliberarea. În drum spre casă — tot filmul se petrece în drum spre casă — gîndul că totul trebuie luat de la început se concretizează într-un leit-motiv întrebare: Cîie îi va deschide usa? Această întrebare devine titlu al filmului, ascunde în ea o problemă mai gravă: ce va fi de acum înainte cu ei? Cum va trăi după o astfel de experiență?

— Cei trei ani petrecuți la casa de corecție i-au înăspriț, i-au făcut să-și piardă raiul copilăriei, spune Alexandru Andrițoiu.

— A intrat acolo copil și a ieșit bărbat, cînd încă mai avea dreptul la copilărie — spune Nicolae Ștefănescu.

Un poet și un colonel de miliție — pentru că Nicolae Ștefănescu este colonel în Miliție — au scris împreună despre copilărie și despre dreptul oamenilor de a-și trăi copilăria.

REP.: V-ați ales o temă grea. Filmul se petrece în tren, dar amintirile copilului traversează toate mediile existenței sale de pînă atunci. Familia dar și mediul de infractori, casa de corecție. Cum v-ați rezolvat problemele pe care vi le-a pus în față tema?

NICOLAE ȘTEFĂNESCU: În ceea ce privește mediile puțin obișnuite în care se desfășoară filmul, am fi dorit o mai mare înțelegere din partea redacției de scenarii.

REP.: Există asemenea medii, există delincvenți și minori și majori, pentru că altfel n-ar exista nici Miliția... Uneori am impresia însă că ne ferim să arătăm fapte izolate de teamă să nu dea naștere la concluzii generale...

ALEX. ANDRIȚOIU: Cred că presa ne-a luat-o cu mult

Prezentarea unui poet se poate realiza cel mai bine prin opera acestuia. Astfel, tema iubirii este prezentă în toată creația poetului, iubirea fiind surprinsă pe diferite tonalități, de la euforia îndrăgostitului: Numai de focul soarelui și-al lunii/ iluminat, te-am oglindit în toate,/ pe cerul inimii și al furtunii/ și-n apa de izvoare inelate. (Cumpeni), până la amintirea clipelor de iubire, care aduc nostalgie și percepția acută a trecerii timpului: Atâția ani trecură, de-au învelit în fum, Iubita mea născută din spuma mării, cum/ suava zeitate, să întâlnească cerul, -/corabiami cu vâsle s-a rătăcit pe drum (Alba). Tema iubirii este susținută, în unele poeme, de motivul cuplului de îndrăgostiți: Durerea mea din tine și plînsul tău din mine/ ne-au contopit cum zidul cu iedera. Deacum/ trăim fără hotar prin gemene destine/ căci nu pot fi hotare-ntre flacăra și fum. (Îngemănarea).

ALLEXANDRU ANDRIȚOIU (8 octombrie 1929, Vaslui, județul Bihor - 1 octombrie 1996, București) și-a folosit (noișit) talentul scriind versuri cu acra prosopititudine și acel simț al oportunității cu care ziariștii își scriu articolele. După ce a absolvit, în 1961, Școala de literatură "Mihai Eminescu", a lucrat în redacțiile a diferite reviste (*Contemporanul, Luceafărul, Gleana literară, Viața militară* s. a.), iar din 1965 a devenit - și a rămas timp de aproape 25 de ani - redactor-șef al revistei *Familia din Oradea*. Au existat, deci, anumite circumstanțe care au favorizat o contaminare a poeziei de publicistică. Insa și mai sigur este că însăși natura intrinsecă poeziei a dus la contaminarea unei "metode rapide" de scriere. Bun cunoscător de poezie (a alcătuit antologii, a tradus din lirica rusă, maghiară, greacă, vietnameză etc.), Alexandru Andrițoiu avea și darul de a combina fără efort cuvintele și de a face fraze elegante, așa cum alții, cu o proză lăscăcioasă, excedea de la prima încercare orice pas de dăim.

Recitându-i poemule, ne surprinde, înainte de toate, "volubilitatea" sa, comparabilă cu aceea a unui Ion Minculescu. Ne surprinde peace că la lectură acel exprimări este de obicei un proces lăscăcios. Spre deosebire însă de mureșeni, Alexandru Andrițoiu își înțelege, cu o anumită solemnitate protocolară, clar și discossul cel mai famelicit.

Așa se explică de ce, în perioada în care scrie versuri real-socialiste - este vorba de volumul ca *In țara moșilor se face atât* Buc., EPLA, 1953, *Deșoate și aur*, Buc., Tin., 1957, *Porțile de aur*, Buc., Tin., 1958, *Cartea de îngăzănită*, Buc., Mil., 1959, *Fără de cronică*, Buc., Tin., 1962 -, poetului nu-i stă bine să se adreseze cititorilor pe un ton "vătător", ca moș Ion Roșuă grupului de tirani, în povestirea lui Ion Creangă. Mihai Beniuc - pe care Alexandru Andrițoiu și-a recunoscut ca maestru în deceniul său - putea și-o face, intrucât poezia lui avea drept pricipiu de funcționare o logică populară, de "flacă de pe Crișuri". Alexandru Andrițoiu este însă, cum au spus-o aproape toți comentatorii săi, un spirit livresc, nu lipsit de un anumit rafinement, ca-re se emoționează numai iradit de emoțiile altora.

La început, deci, el nu găsește tonul, deși îl caută cu zel. Estetismul lui structurat îl împiedică să scrie versuri agitative credibile. Săntărit cu un bărbat îmbrăcat într-un costum de gală care, în mod demagogic, își suflează rîncălele și trage la coasă.

Iată-l, de pildă, descriindu-i cu o ură simțată pe un "exploata-tor":

"Un crîmzar soșit-o-n Vidra/ și e laom cum fi hidra/ dgr de unde-a fost să vie/ doar primarul, dînsu' stie:// Cum soși pe-acest hotar/ o-arăta bun gospodiar/ c-o-a lăsat pe orice om/ fără umbra vrowrui pom./ Cîte-au fost livezi în sat/ pe toate le-a cumpărat./ De vedea pe a o ca-să/ cîte-un prun cu mada-aleasă/ îl plîșea pe loc, jvina/ rețîn-du-i rădăcina, -/ cî din trunchi, mai rînduiri-rînduri/ își făcea la gîter sclînduri." (*Călmăruț*)

În afara de lacomia de lăscute a "exploataților", tîndrul Alexandru Andrițoiu mai "redă" (verb predilect al criticilor literari din epocă) în versurile rîndite lăscute de răboi în peisajul țării și în suferințele oamenilor, bucuria motilor de a începe o viață nouă lucrînd în cooperative (și asta într-un moment cînd motii erau internizați pentru că nu voiau să lucreze în cooperative...), sentimentul de recunoștință al unui mînar care merge în concediu la țară, apropierea de, scribitorul din ziua de 1 Mai etc. Cu o dată și versitatea tematică, el nu renunță niciodată, nici răcaritîn iubind țara, să absoțte a-titudine adolescentă. Este memo neconvinsător, fie pentru că se exprimă într-un limbaj atât de vîntos, fie pentru va face efortul de a vorbi "pe lingua" oamenilor simpli și cade în sacraza creației, a comentariului rîncătorilor. Impresia de in-decizie este accentuată de prezența în poezie simple a unor așpe rare (dîmăruș folosite ca pîmte de purgă): *poezia/ Horia, mureș/ Fața, spuma/ / am-mă, mureș/ cîmă-i, / def e/ cîmă, ascende/ cîmă, / Bucuți/ / cîmă, vata/ Tatra, sîmă/ sîmă, jure-mă/ haren/ și chiar moșe o va/ Moscova ("a promis unei amante/ c-o-o va ține-o brîlantă/ și-n parfum de moșe o va/ lîmbă-ia la Moscova").*

Cartile care urmează - *Chetăstăia lînc*, Buc., Em., 1963, *Vîntul cu dor*, Buc., Tin., 1964, *Sîmăreț*, Buc., Em., 1970, *Euzitru*, Buc., Em., 1972, *Aur*, Buc., Alb., 1974, *Piemre moș*, Buc., CR, 1984, *Versuș*, F., 1987, etc. - îl prezintă pe Alexandru Andrițoiu, eliberat de responsabilități propagandistice. Poetul nu-și mai ascunde imbecilismul, ca pe un păcat, ci face din el un stil. Lî se alătură, astfel, lui A. E. Bacovskey, Romanus Vulpescu, Aurel Rău și altor amatori de frumuseți filologice. Deși are făma de boem (circula tot felul de legende în legătură cu escapadele lui buhico-erotic), se dovedește a fi, cel puțin în scris, un om de bibliotecă. Continuă să-și ofere, cu larghețe, colaborarea la ziare și reviste care au nevoie de poezii

compușe peste noapte, pe o temă dată, dar în cîrți nu mai include decît texte amare lăscute și stabile stilistic.

Datorită retoricii elegante și sentimentalismului, versurile lui Alexandru Andrițoiu par anume concepute pentru a fi caligrafiate, cu o mîină fină, într-un album. Eugen Simion îl consideră pe poet "elegiac și livresc" și afirmă că este de necoresct, dar trebuie completat cu obscuritatea ca sistemul de referințe folosit depășește spațiul cărții și cuprinde spațiul culturii (și non-culturii) în general.

Alexandru Andrițoiu nu introduce aproape niciodată în poezia sa elemente în stare genuină, desprinse direct din realitate, ci, înainte de a le integra în creația lirică, le supune unui proces de purificare și, implicit, de de-dramatizare. Este conștient că procedează așa și își mărturisește fără ezitare preferința:

"Cea mai frumoasă lîmă e în lac/ Cel mai frumos lăscălar e pe mare/ și cîmă cel mai sincer pîlpalar/ nu-n poem, ci-n amintiri și în uitare./ Cea mai frumoasă lîmă e în lac." (*Artă poetică*)

Înțeleg, așa cum spune în poezia lui Alexandru Andrițoiu, că este într-adevăr o lîmă oșpădită sau oșpădită, lipsită de materialitate și adeseori stilizată până la purul decorativism. Poetul nu știe până acolo încît să deșerte o șpădă albăstră sau o tună lăscărată de trei suri a ceea ce ar însemna trecerea la o nouă etapă a cunoașterii, unde se află, printre altele, poezia lui Nichita Stănescu -, dar, orișum, în limitele unei reprezentări figurative, arătăm că realizarea la maximum.

Nu numai că preferă imaginarea lîmă din lac lîmă de pe cer, dar, dacă are de ales, absoțtează complet lîmă și dă prioritate unor obiecte făcute de mîna omului. Acesta nu mai fost prelucrat o dată înainte de a le prelucra el, ca artist, și i se par mai nobile.

În *Vioara din Cremona* poetul așază la vedere, dar "sub cristal", ca într-o vitrină de muzeu, vechiul instrument muzical, de o perfecțiune neverosimilă. Descrierea lui este străbătută de un fel de ardore eroică. Spre deosebire de Tudor Arghezi, care vedea într-o "coșoaia firă" un contur de "alătura florentină", Alexandru Andrițoiu ghemeste în forma vioarei femeia din rotunjimea năduhi cerșetului:

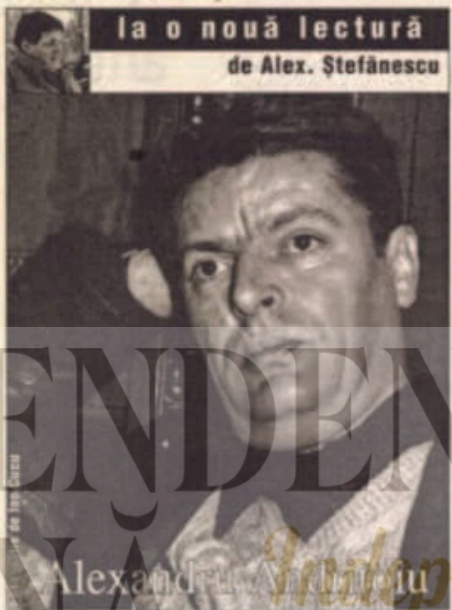
"Vioara-i ca din lîmă de trandafiri/ și are umăr supra ca madona./ Cioplindu-și-o cu mînilor subțiri/ nelăntecutul meșter din Cremona/ lăscă-nainte de-o-o isprăvi/ i-a ascultat în vise melodia./ Cu dăli subțiri a rotunji-o și/ cu-amurguri dulci i-a poleit cuia."

Adrian Păunescu, un entuziast degostitor al poeziei lui

Alexandru Andrițoiu, a remarcat cu finețe jocal eufonic de *Pur și Juc* din primele două versuri, datorită cărora auzim, parcă, promisiunea de muzică din zvelta și misterioasă cutie de rezonanță a vioarei. Mai puțera remarcă imaterialitatea reprezentării, realizată prin complicate tehnici de decantare ("i-a ascultat în vise melodia", "cu-amurguri dulci i-a poleit cu-

intemperțiilor și de îndulțirea unor năduhi domestice.

Fotofile, vasele cu flori, porțelanurile, cărțile legate în piele țin de aceeași atmosferă. Așa se explică - în sfîrșit - și frecvența mare a unor citate, juralfrase sau abuzii livresci, la care se referen Eugne Simion. Ele completează, ca niște obiecte, decorul existenței domestice și, mai ales, evocă ac-

la o nouă lectură de Alex. Ștefănescu

tiu".

Poetul din poezia lui Alexandru Andrițoiu este integral amenajat, ca peisajul din China. Fiecare arbore a fost tăiat cu foarfeca, fiecare curs de apă a fost sistematizat. Poetul nu suportă imprevizibilul, accidentalul, irationalul. Chiar și dezlăturarea simților, în fața creației s-au extenuat cîndva romanticii, devine în versurile sale o vastă butaforie, confecționată parca pentru amuzamentul unor prinți.

Nu împlăntat, poetul preferă interioarele. Cel puțin din punct de vedere static, în versurile sale predomină calutul dinăuntrul locuințelor și nu freacății vieții de afară. Ca și Xavier de Maistre, el întreprinde o "călătorie în jurul camerei lui".

Interioarele descrise de Alexandru Andrițoiu sunt somptuoase și, mai ales, sunt locușe cu plăcer, asemenea casei lui de la Mîrcociu de Vasile Alexandru. Voluptuoasă siguranță simțită de cel ce se relaxează în propria-i locuință este intensificată de presiunea

tal lectură, care, în Alexandru Andrițoiu, este întotdeauna sențioasă și rîncădă. Versurile sale sforțosează în lîmă pentru că simțarea arini vin vechi, gaze de răimăra.

Jubilată pe care o profesorii poeziei aduce, în mod neașteptat, și o unită de tristete, un fel de regret simțit în fața frumuseții lucrurilor de care s-a înlocuit. Spre deosebire de un peisaj alibatic, care, dacă nu îngroșează, declarăsență un etan al explorării și pionierismului, priveliștea unor lucruri amare lăscate și finisate, duse până la perfecțiune, provoacă o misterioasă înțelăcime. Poate din cauza că privitorul se simte inutil, nemaivînd nimic de adăugat. Său poate din cauza că el are un sentiment al definitivității și ireparabilității (cum să repari desăvîșirea?).

Acesta este, de altfel, și sentimentul pe care îl trăiește cititorul poeziei lui Alexandru Andrițoiu. Textele mitologice și fin juraln, purificate de orice dramatism și comunicării, îl decantă, dar îl și fac să simtă o nostalgie și imperfecțiunii. ■

Timput

este pus adesea în relație cu propria condiție a eului poetic, evidențiindu-se recunoștința manifestată pentru ceea ce timpul i-a dăruit acestuia, tocmai prin trecerea sa: Îți mulțumesc că mi-ai lăsat esențe/ cu mari despărțituri, vorace timp! (Rariști). O altă valență a timpului este manifestată prin elemente ce alternează între amintire: corsarii amintirii iarăși vin/ să îmi cotrobăiască prin arhive (Insomnia) și uitare: poet vasal la anii suzerani/ încât uitarea și-a cerut dobânda (Insomnia). De asemenea, se remarcă, în unele versuri, și nevoia eului liric de a primi alinare pentru toată neliniștea

acumulată pe parcursul trecerii anilor: Ani duși: corăbii albe de vikingi/ alunecând spre nori cu gheața-n chingi/ pe mările brumoase și saline. -/ De unde, cine cum și când s-aline/ neliniștile ce i-au bântuit? (Elegie prelungă).

Tema condiției poetului este prezentă în mai multe poeme, unul dintre acestea fiind intitulat foarte sugestiv, Arta poetică: Cea mai frumoasă lună e în lac,/ cel mai frumos luceafăr e pe mare,/ și cântă cel mai sincer pitpalac/ nu-n pomi, ci-n amintiri și în uitare./ Cea mai frumoasă lună e în lac. În încercarea de a-și descoperi sensul existenței de creator, se remarcă, în alte poezii, nevoia recuperării anilor de putere creatoare, care aveau certitudini: Rătăcitor prin codrii de confuzii,/ am scris cu teamă fiecă cuvânt./ Unde mi-s anii purii, certii, cruzii/ în cari știam ce vreau și cine sunt? (Teamă). În unele poeme, eul liric își conștientizează efemeritatea, manifestându-și dorința de a înțelege ce-i veșnicia: Aprinde-mi un chibrit să văd mai bine/ ce-i veșnicia! Soarele-l aprinde/ să văd vremelnicia scrisă-n mine/ și tot ceea ce-n necuprins, cuprinde (Sonet).

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

Alexandru Andrițoiu

simpleste a unor ritmuri rare (diamante folosite ca pietre de pavaj): *podgoria/Honia, repous/ i-auzi, spuma-livnului, zăurei/ cine-i, vârf izbelze, ascutele/simile, flascul/lascul, vatra/ Tatra, suit-văsaie, pame-ru/bo-reu* și chiar *mosc o va/Mosco-va* ("a promis unei amante/ o-o va ține-n brățoare/ și-n parfumi de mosc o va/ îmbaia la Mosco-va").

Cartile care urmează - *Croșetata fier*, Buc., Em., 1963, *Vârful cu oar*, Buc., Tin., 1964, *Sinietii*, Buc., Em., 1970, *Euritmii*, Buc., Em., 1972, *Aur*, Buc., Alb., 1974, *Poeme noi*, Buc., CR., 1984, *Versuri*, F., 1987 etc - îl prezintă pe Alexandru Andrițoiu ehibent de responsabilități propagandistice. Poetul nu-și mai ascunde intelectualismul, ca pe un păcat, ci face din el un stil. Li se alătură, astfel, lui A. E. Baconsky, Romulus Vulpesco, Aurel Rău și alții amatori de frumuseți filologice. Deși are filma de boom (cărțile tot felul de legende în legătură cu escapadele lui buhico-erotice), se dovedește a fi, del puțin în scris, un om de bibliotecă. Continuă să-și ofere, cu largitate, colaborarea la ziare și reviste care au nevoie de poezii compuse peste noapte, pe o temă dată, dar în care nu mai intră decât texte atent lucrate și stabile stilistic.

Datorită retoricii elegante și sentimentalității, versurile lui Alexandru Andrițoiu par anume concepute pentru a fi caligrafiate, cu o mână fină, într-un albatru. Eugen Simion îl consideră pe poet "elegiac și livresc" și afirmația este de necontestat, dar trebuie completată cu observația că sistemul de referințe folosit depășește spațiul cărților și cuprinde spațiul culturii (al non-naturii) în general.

Alexandru Andrițoiu nu introduce aproape niciodată în poezia sa elemente în stare gemină, desprinde direct din realitate, ci, înainte de a le integra în creația lirică, le supune unui proces de purificare și, implicit, de di-dramatizare. Este conștient că procedează așa și își marxaturisește fără ezitare preferința:

"Cea mai frumoasă lună e în lac./ Cel mai frumos luceafăr e pe mare/ și cântă cel mai sincer pitpalac/ nu-n pomi, ci-n amintiri și în uitare./ Cea mai frumoasă lună e în lac." (*Artă poetică*).

Lumea, așa cum apare în poezia lui Alexandru Andrițoiu, este într-adevăr o lume oglindită sau amintită, lipsită de materialitate și adeseori stilizată până la purul decorativism. Poetul nu ajunge până acolo încât să descrie o iarbă albastră sau o mare luminată de trei sori - ceea ce ar însemna trecerea la un nou etaj al comunicării, unde se afla,

lele unei reprezentări figurative, artisticează realitatea la maximum.

Nu numai că prefera imaginea lunii din lac lunii de pe cer, dar, dacă are de ales, abandonează complet luna și dă prioritate unor obiecte făcute de mâna omului. Acesta au mai fost prelucrate o dată înainte de a le prelucra el, ca artist, și i se par mai nobile.

În *Vioara din Cremona* poetul așază la vedere, dar "sub cristal", ca într-o vitrină de muzeu, vechiul instrument muzical, de o perfecțiune neverosimilă. Descrierea lui este străbătută de un fel de ardore erotică. Spre deosebire de Tudor Arghezi, care vede într-o "coapsă fină" un contur de "aluta florentină", Alexandru Andrițoiu ghicește în forma vioarei ceva din nstanjimea nudului femeiesc:

"Vioara-i ca din lemn de trandafiri/ și are umăr suplu ca madona./ Cioplindu-și-o cu mâinile subțiri/ nelintrecutul meșter din Cremona/ încă-năntă-te de-a o isprăvi/ l-a ascultat în vis melodia./ Cu dalti subțiri a rotunjit-o și/ cu-amurgul dulci i-a poleit curia."

Adrian Păunescu, un entuziast degustător al poeziei lui Alexandru Andrițoiu, a remarcat cu finețe jocul eufonic de r-uri și s-uri din primele două versuri, datorită cărora *muzii*, parca, promisiunea de muzică din zvelta și misterioasă cutie de rezonanță a vioarei. Mai putem remarca imaterialitatea reprezentării, realizată prin complicate tehnici de detanțare ("i-a ascultat în vise melodia", "cu-amurgul dulci i-a poleit curia").

Peisajul din poezia lui Alexandru Andrițoiu este integral amenajat, ca peisajul din China. Fiecare arbore a fost tins cu foarfeca, fiecare curs de apă a fost sistematizat. Poetul nu suportă imprevizibilul, accidentalul, iraționalul. Chiar și dezlanțuirea stihilor, în fața căreia s-au extaziat cândva romanticii, devine în versurile sale o vastă butaforie, confecționată parca pentru amuzamentul unor princi:

"E iarnă. Arcuri albe de triumf/ și viscolul, pe câmp, ca o fanfara/ bălând prelung notelele

de gheață. Apele/ curg stând pe loc. Miraculoasele flutări/ statormice: în ciutură ca-n peștera/ ființe vagi și lucruri. De acum/ tot focul verii s-a închis în case." (*Citește-mi din Horașu*).

Nu întâmplător, poetul prefera interioarele. Cel puțin din punct de vedere statistic, în versurile sale predomină calmul dinăuntrul locuințelor și nu freneziaul vieții de afară. Ca și Xavier de Maistre, el întreprinde o "călătorie în jurul camerei lui".

Interioarele descrise de Alexandru Andrițoiu sunt sonptuoase și, mai ales, sunt locuite cu plăcere, asemenea concușilor de la Mircești de Vasile Alecsandri. Voluptuosă siguranța simțită de el ca se refugiază în propria-i locuințe este intensificată de presimțirea intemperurilor și de îndepărtarea unor ritualuri domestice:

"Presimț zăpezi. Și e culescând/ că se va șterge urma-mi dinșpre tine/ ca un păcat ce-i în sfârșit, șertat/ în timp ce alt păcat din șirpe vine./ Va trebui să jurnim pentru ceal/ și să ne frebem vin cu acorșoara./ E bine-acum în casa ca-n șertat/ că încă de cu zori se face șertat." (*Ajut de jama*).

Fotofile, vasele cu flori, porțelanurile, cărțile legate în piele tin de aceeași atmosferă. Așa se explică - în sfârșit - și frecvența mare a simbol citat, portofize sau aluzii literare, la care se referă Eugen Simion. Ele completează, ca niște obiecte, decorul existenței domestice și, mai ales, evocă actual lectării, care, la Alexandru Andrițoiu, este înțelegerea senzații și rafinat. Versurile lui atormiseau în latină au pentru el savoisana unui vin vechi, greu de mimasna.

Artificializarea merge atât de departe încât acționează până și asupra ființei poetului. Privindu-și portretul din adolescență, el nu poate reface dramatismul unor traieri de altădată și se instalează în starea de spirit a unui iubitor de artă care contempla o statuie.

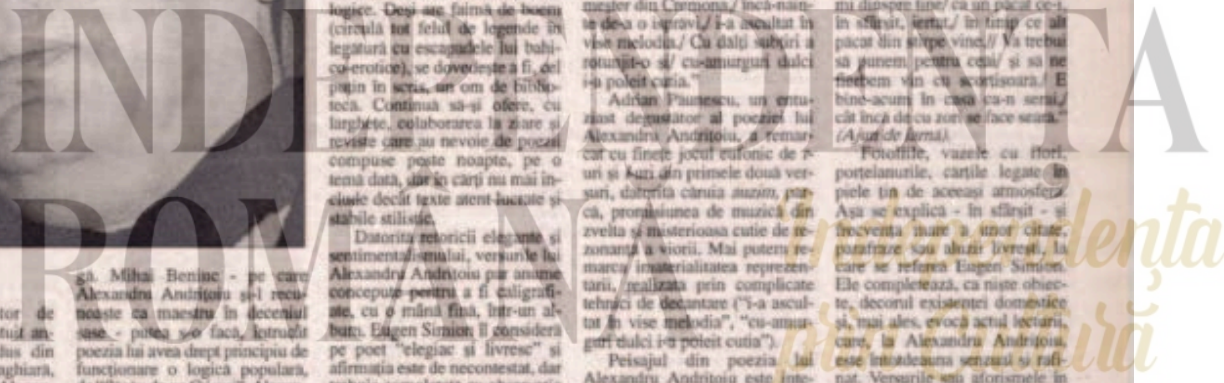
(fragment)

B UN cunoscător de poezie (a alcătuit antologii, a tradus din lirica rusă, maghiară, greacă, vietnameză etc.), Alexandru Andrițoiu (8 octombrie 1929, Vascău, județul Bihor - 1 octombrie 1996, București) avea și capacitatea de a combina fără efort cuvintele și de a face fraze elegante, așa cum alții, cu o grație înăscută, execută de la prima încercare orice pas de dans.

După ce a absolvit, în 1961, Școala de literatură "Mihai Eminescu", a lucrat în redacțiile a diferite reviste (*Contemporanul*, *Luceafărul*, *Gazeta literară*, *Viața militară* s. a.), iar din 1965 a devenit și a ramas timp de aproape 25 de ani - redactor-șef al revistei *Fanalia* din Oradea. Și ca poet, și ca publicist părea deținătorul unei "metode rapide de scriere".

În perioada în care scrie versuri realist-socialiste - este vorba de volume ca *În țara motilor se face zina*, Buc., ESPLA, 1953, *Dragoste și ură*, Buc., Tin., 1957, *Porțile de aur*, Buc., Tin., 1958, *Canta de lângă omnia*, Buc., Mil., 1959, *Fie de cronica*, Buc., Tin., 1962 -, poetului nu-i stă bine să se adreseze cititorilor pe un ton "sfâștos", ca

Andrițoiu a fost apreciat de către poetul Adrian Păunescu, în articolul din *Contemporanul* nr. 21 din 22.05.1987, în care îl consideră un poet interesant și proaspăt, un artizan al cuvântului, acesta apreciind poezia *Vioara din Cremona*, numind-o geniala sau o capodoperă contemporană, o poezie emblemă a condiției artistului: Dar gloria nu și-a oprit-o lui,/ nici nu și-a scris în lemn lectarul

nume,/ ci a lăsat vioara fiecărui/ va dobândi, cântând din ea, renume.//, Modest, el s-a retras necunoscut,/dând altora putința nemuririi. În interviul acordat lui George Arion și publicat în Flacăra nr. 40 din 07.X.1976, poetul preciza: Poezia mea este o poezie de echilibru clasic, neoclasic și numai aparent calmă, precizând spre final: Dar să nu ne facem o imagine paradisiacă asupra condiției scriitorului. Poetul s-a bucurat de prietenia unor nume ilustre ale literaturii române, T. Arghezi, N. Labiș etc.

Pe Arghezi l-a numit (cu amicitie, dar și cu modestie) prietenul meu (păstrând proporțiile)", într-un interviu publicat de către Titus Crișciu în vol. Nașterea zilei de azi, 1983. Pe Labiș l-a apreciat atât pentru prietenie, cât și pentru suflul nou pe care l-a adus în poezie, dorind chiar să scrie o carte despre acesta, după cum mărturisea în Orizont, nr. 32 din 08.09.1974: Vreau să scriu o carte despre Labiș, Omul și poetul... El a creat o stare de poezie care ne-a folosit tuturor, un climat nou, proaspăt și îndrăzneț. În acest sens îi rămânem toți îndatorați. În general, poetul s-a simțit legat cel mai mult de poezii din generația sa, în același timp crezând într-o bună conviețuire a tuturor poezilor din toate generațiile (Orizont nr. 32/08.09.1974).

Ca specii literare, poetul cultivă: sonetul, romanța, balada, elegia etc. Opera lui Al. Andrițoiu cuprinde și însemnări de călătorii prin țară - Curcubeu peste Carpați - 1987, despre care autorul preciza: Această carte de inimă și amintire se vrea o călătorie prin cei treizeci și șase de ani de gazetărie, cartea evidențiind și legătura puternică a autorului cu locurile natale (Există melancolia amintirilor care ne întorc pașii, fie și numai în imaginație, pe ulițele ori străzile unde copilăriei și tinereții noastre i-au crescut aripi de zbor.), o carte de călătorii în afara țării: Prin țara dimineților liniștite - 1989, cărți de poezii pentru copii - Două flori, două surori - 1988.

A scris și scenariile pentru câteva filme (singur sau în colaborare): Șah la rege, Cine va deschide ușa? (în revista Cinema nr. 1/01.01.1967 a apărut un articol despre acest film, Al. Andrițoiu precizând că locul scenaristului este pe platoul de filmare, subliniind importanța participării active a scenaristului la realizarea unui film), Elixirul tinereții. Aprecieri la adresa lui Al. Andrițoiu au formulat și Zoe Dumitrescu-Bușulenga, G. Călinescu, C-tin Ciopraga, Ov. S. Crohmălniceanu, D. Micu, Al. Philippide, Al. Cistelean, Al. Piru etc.

Din anul 2000, biblioteca din Vașcău poartă numele lui Alexandru Andrițoiu. Personalitatea lui Alexandru Andrițoiu, prin tot ce am prezentat mai sus, se dovedește a fi una complexă, cu preocupări literare constante și variate, autorul mărturisind în poezia Carte poștală: Dăruit cu dărnicie/ tutrora sunt,/ nu-mi păstrez din poezie/ nici măcar un rând. Noi, cititorii de astăzi și de peste ani ai poetului, către care s-a îndreptat darul spiritual al acestui creator, îl descoperim și îl vom redescoperi cu o permanentă curiozitate și cu multă încântare.

Prof. Monica Gherghel Răduț